doi: 10.30934/kusbed.584086 **e-ISSN:** 2149-8571

Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi

Özgün Araştırma / Orginal Article

http://dergipark.gov.tr/kusbed

VİCDAN STRESİ ÖLÇEĞİ'NİN TÜRKÇE GEÇERLİLİK GÜVENİLİRLİĞİ

VALIDITY AND RELIABILITY OF THE TURKISH VERSION OF THE STRESS OF CONSCIENCE QUESTIONNAIRE

Sena Dilek Aksoy [1*], Kader Mert[2], İbrahim Çetin[1]

[1]Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kocaeli, Türkiye, [2]İzmir Bakırçay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, İzmir, Türkiye

ORCID iD: Sena Dilek Aksoy: 0000-0003-4366-5056; Kader Mert: 0000-0002-5035-7230; İbrahim Çetin: 0000-0002-2340-6201

***Sorumlu Yazar / Corresponding Author:** Sena Dilek Aksoy, **e-posta / e-mail:** sena.dilek@kocaeli.edu.tr

Geliş Tarihi / Received: 28.06.2019 **Kabul Tarihi / Accepted:** 14.10.2019 **Yayım Tarihi / Published:** 12.01.2020

Öz

Amaç: Bir iç ses olarak tanımlanan vicdan, hem özel hem de mesleki yaşamı etkileyen etiğin temel taşlarından biridir. Kültür, sosyal koşullar, toplum, benlik, kişilik özellikleri vicdanı etkiler. Sağlık çalışanlarında vicdan stresinin değerlendirilmesi, vicdani rahatsızlıklara bağlı duygu ve davranışlarını anlamamıza ve bunun sonucu ortaya çıkabilecek sorunları çözmemize yardımcı olabilir. Araştırmada, Glasberg ve ark. tarafından 2006 yılında geliştirilmiş olan Vicdan Stresi Ölçeği'nin ülkemiz için geçerlik ve güvenirlik çalışmasının yapılması amaçlanmıştır.
Yöntem: Bu araştırma metodolojik türde bir çalışmadır. Ölçek, 9 maddeli 6'lı likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin değerlendirmesinde "Asla" (0 puan); "6 ayda birden az" (1 puan); "6 ayda birden fazla" (2 puan); "her ay" (3 puan); "her hafta" (4 puan); "her gün" (5 puan) olarak puanlandırılmaktadır. Ölçekten alınan puanın yüksek olması, vicdan stresinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin geçerlilik güvenilirlik çalışması için Glasberg ve arkadaşlarından öncelikle yazılı izin alınmış ardından ölçek üç uzman tarafından Türkçe' ye ve farklı üç uzman tarafından da Türkçe' den İngilizce ye çevrilmiştir. Ayrıca ölçeğin kapsam geçerliliği de hemşirelik alanında görev yapan öğretim üyeleri (n:13) tarafından değerlendirilmiştir. Araştırma için etik kurul onayı alınmıştır. Araştırmanın evrenini bir üniversite hastanesinde çalışan toplam 270 hemşire,örneklemini ise çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 253 hemşire oluşturmuştur. Veriler Ocak-Eylül 2018 tarihleri arasında toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak Vicdan Stresi Ölçeği kullanılmıştır.
Bulgular: Ölçeğin kapsam geçerliliği değerlendirme puanları; Kendall's W testi ile analiz edildiğinde; uzman görüşleri arasında istatistiksel olarak fark olmadığı (Kendall's W: 0,072; *p*:0,489>0,05) bulunmuştur. Ölçeğin madde analizinde madde toplam korelasyon değerleri 0,28 ile 0,52 arasındadır. Faktör analizi sonucunda maddelerin iki faktör altında toplandığı bulunmuştur. Ölçeğin genel Cronbach Alpha değeri 0,74'dür.
Sonuç: Vicdan Stresi Ölçeği, Türkiye'deki sağlık çalışanlarının vicdan stresini değerlendirmede ölçüm aracı olarak kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: *Sağlık çalışanları, vicdan, vicdan stresi*

Abstract

Objective: Conscience, defined as an inner voice, is one of the cornerstones of ethics affecting both private and professional life. Culture, social conditions, society, self, and personality traits affect conscience. Assessing the stress of conscience in health workers can help us understand the feelings and behaviors related to stress of conscience and to solve the resulting problems. The aim of this study was to conduct validity and reliability tests of the Stress of Conscience Questionnaire developed by Glasberg et al. in 2006.
Methods: This is a methodological study. The instrument consists of nine items scored on a 6-point Likert scale ranging from "never" (0), through "less than once every six months" (1), "more than once every six months" (2), "every month" (3), "every week" (4), to "every day" (5). Higher scores indicate higher levels of stress of conscience. For the validity and reliability study of the scale, written permission was obtained from Glasberg et al. The original English version the scale was translated into Turkish by three experts, and the translated version was then back-translated into English by three different experts. Also, the content validity of the scale was evaluated by faculty members working in the field of nursing (n: 13). Ethics committee approval was obtained for the study. The population of the study consisted of 270 nurses working in a university hospital and the sample consisted of 253 nurses who voluntarily accepted to participate in the study. Data were collected between January and September 2018. Conscience Stress Scale was used as data collection tool.
Results: The content validity scores for the scale were analyzed using Kendall's W, and the results suggested no statistically significant difference between the experts' opinions (Kendall's W: 0.072; *p*=0.489>0.05). The item-total correlation values in the item analysis of the scale were between 0.28 and 0.52. The factor analysis showed that the items loaded on two factors. The overall Cronbach's alpha value of the scale was 0.74.
Conclusion: The Stress of Conscience Questionnaire can be used as a measurement tool to assess the stress of conscience of health workers in Turkey.

Keywords: *Health workers, conscience, stress of conscience*

Bu eser, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. Telif Hakkı © 2019 Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

OPEN ACCESS

Giriş

Vicdan kavramı, bugüne kadar çok sayıda filozof tarafından, farklı şekillerde ele alınmıştır. İlk Çağ filozoflarında "uyarıcı ses", Orta Çağ Skolastik düşüncesinde, herkesin içinde bulunan "Tanrı'nın sesi", aydınlanma çağından sonra ise, "insana özgü ahlâk duyusu" tanımlamalarıyla karşımıza çıkmaktadır.[1,2] Vicdan hem özel hayatta hem de mesleki yaşamda etkin olan etiğin temel ilkelerinden biridir. Vicdan kelimesi, günlük hayatta yaygın olarak çeşitli anlamlarda kullanılmaktadır. Vicdan açıklık, iyilik, belirsizlik, rahatsızlık, suçluluk veya kendini kötü hissetme olarak tanımlanabilmektedir. Rahatsız vicdan, genelde acı çeken bir vicdanın genel terimi olarak kullanılır. Literatürde vicdan, felsefe, din, psikoloji ve hemşirelikte ortaya çıkan çelişkili durumları da ifade etmektedir. Vicdan özü itibariyle Tanrı, toplum ve öz benlik olarak tartışılırken, akıl, duygular ve kişisel bütünlüğe odaklanarak da tartışılmıştır. Vicdan bir iç sestir. Vicdan ve kişinin hayat görüşü arasında yakın ilişki olup, ahlaki kuralların ortaya çıktığı ve tartışıldığı kültürel ve sosyal şartlar vicdana etki etmektedir.[3-5]

Sağlık çalışanları mesleki yaşantılarında, hastalardan, meslektaşlarından ve çevrelerinden gelen istekler ile vicdanları arasında dengeyi korumakta zorluk yaşayabilirler. Bu durum onların ahlaki değerlerine zarar vererek kimlik sorunu yaşamalarına sebep olabilir. Vicdani rahatsızlık ve strese bağlı duygusal problemler, çeşitli sağlık sorunları ve tükenmişliğe sebep olmaktadır. Bunlar; mide ağrısı, uykusuzluk, değersizlik hissi ve benzeri sorunlardır. [3-6]

Bu çalışma, 2006'da Galasberg ve ark. tarafından geliştirilen vicdan stresi ölçeğinin Türkiye'de hemşirelerin vicdan stresini belirlemede ölçme aracı olarak kullanılabilirliğini test etmek için yapılmıştır.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini bir üniversite hastanesinde çalışan 270 hemşire, örneklemini ise hem test-tekrar test analizi açısından hem de geçerlilik ve diğer güvenilirlik testleri açısından yeterli veriye ulaşılmasını sağlayacak toplam 253 hemşire oluşturdu. Ölçek geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarında faktör analizi uygulayabilmek için örneklemin ölçek madde sayısının en az 5-10 katı olması önerilmektedir. Test-tekrar test değerlendirmesinin yapılabilmesi için de en az 30 çift veri olması gerektiği bildirilmektedir.[7]

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri "Hemşire Tanıtım Formu" ve 9 maddeden oluşan "Vicdan Stresi Ölçeği" ile toplandı.

Hemşire Tanıtım Formu; kişisel özelliklerin (yaşı, cinsiyeti, meslek seçimi) yer aldığı formdur. Test-tekrar test analizi için veriler "rumuz" ya da "takma isim" kullanarak toplandı.

Vicdan Stresi Ölçeği (The Stress of Conscience Questionnaire); vicdan stresinin ölçülmesi amacıyla Glasberg ve ark. tarafından 2006 yılında İsveç'de geliştirilmiştir. Dokuz maddeden oluşan 6'lı likert tipi ölçekte her bir madde için a ve b olmak üzere kategoriler bulunmaktadır. A kategorisinde amaç, bu maddede ifade edilen durum ile kişinin karşılaşma sıklığını değerlendirilmesidir. 0 puan: "Asla", 1 puan: "Altı ayda birden az" , 2 puan: "6 ayda birden fazla "3 puan: " her ay" 4 puan: "her hafta" , 5 puan. "Her gün" olarak değerlendirilmektedir. B kategorisinde bu durumun ne düzeyde vicdan stresine neden olduğu değerlendirilir. 0 puan: "Hayır, hiç değil", 5 puan: "evet, bu durum bana çok vicdan stresi yaratıyor". Her bir maddeden alınan puan a ve b kategorisinden alınan puanların çarpılmasıyla elde edilir. Her bir maddeden en az (0) en fazla (25) puan alınmaktadır. Her bir maddeden alınan puanların toplamı ölçek toplam puanını verir. Ölçekten alınan maksimum puan 225'dir. Ölçekten alınan puanın yüksek olması, vicdan stresinin fazla olduğunu gösterir. Glasberg ve ark.'nın çalışmasında ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,83 olarak bulunmuştur ve ölçek iki faktöre ayrılmıştır.[6] Bu faktörler, iç ve dış faktörler olarak tanımlanmaktadır. İç faktörler, kişilerin vicdan stresi duymalarına neden olabilecek kişisel faktörleri ifade ederken; dış faktörler ise; çevreden kaynaklanan faktörler olarak tanımlanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, hemşirelerin çalışma hayatında yaşadıkları stresi değerlendirmek üzere geliştirilen "Vicdan Stresi Ölçeği"nin Türkiye'de geçerlik ve güvenirliğini test etmek ve faktör yapısını incelemek amacıyla yapıldı.

Araştırmanın Tipi

Araştırma metodolojik tanımlayıcı bir araştırmadır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma bir üniversite hastanesinde Ocak-Eylül 2018 tarihleri arasında yapıldı.

Ön Araştırma

Psikolinguistik özelliklerin incelenmesi: Ölçeğin Türk diline uyarlama çalışması için çeviri-geri çeviri tekniği kullanıldı. Vicdan Stresi Ölçeğinin dil geçerliliği için, önce üç uzman tarafından Türkçe'ye ve farklı üç uzman tarafından da Türkçe'den İngilizce ye çevrildi. İngilizce tercüme metni ile orjinal ölçek metni karşılaştırıldı ve Türkçe tercüme metninin son hali oluşturuldu. Ölçek son hali ile hemşirelere uygulandı.

Psikometrik özelliklerin incelenmesi: Ölçeğin uyum geçerliliğinde, maddelerin anlaşılırlık, basitlik ve konuyla ilişkisini belirlemeye yönelik olarak uzman görüşleri alındı ve alanında uzman 13 akademisyen tarafından değerlendirildi. Geçerlik çalışmasında içerik/kapsam geçerliliği için Kapsam Geçerliliği İndeksi (CVI) ve değerlendiricilerin verdikleri puanların uyumunu ölçmek amacıyla Kendall Uyuşum Katsayısı (W) hesaplandı. Daha sonra pilot uygulaması yapıldı ve veri toplama aşamasına geçildi. Güvenirlik çalışmasında ise ölçek ve alt boyutlarının iç tutarlılığı için Cronbach alfa katsayısı, madde toplam puan analizi için Pearson korelasyon analizi yapıldı.

Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Veriler araştırmacılar tarafından toplandı, gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra gönüllü hemşirelerden soru formlarının öz-bildirime dayalı olarak doldurmaları istendi. Formların doldurulması ortalama 5-10 dk sürdü.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Veri toplama aracının, sağlık çalışanlarından sadece hemşirelere uygulanması, araştırmanın bir sınırlılığıdır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin istatistiksel analizi için SPSS.21 kullanıldı. Örneklem grubunun tanımlayıcı özellikleri aritmetik

ortalama, standart sapma, minimum, maksimum ve yüzde ile değerlendirildi. Ölçek kapsam geçerliliği Waltz ve Bausell tarafından geliştirilen Kapsam Geçerlilik İndeksi (CVI)[8] ve Kendall Uyuşum Katsayısı (W) ile belirlendi. Güvenilirlik değerlendirmelerinde Pearson Korelasyonu ve Cronbach alfa analizleri yapıldı. Faktör analizine geçilmeden önce verilerin yeterli olup olmadığını belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer Olkin (KMO) ve Barlett testleri yapıldı ve bu çerçevede faktör analizine tabi tutuldu. Faktör Analizi (Equamax Rotasyon)'nde ölçeğin 2 faktöre ayrıldığı bulundu. Ölçeğin zamana göre değişmezliği Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile değerlendirildi.

Bulgular

Çalışma toplam 253 hemşire ile yapılmış olup, katılımcıların yaş ortalamaları 30,81±6,48 (dağılım: 19-55)'di. Hemşirelerin %79'u kadın olup, %77'si mesleğini isteyerek seçtiğini belirtti.

Geçerlilik Bulguları

Kapsam geçerliliği: Ölçek maddelerinin kapsam geçerliliği CVI ve Kendall W kullanılarak hesaplandı. Uzmanlardan her bir ölçek maddesinin, kapsam ve dil yönünden uygunluğunu 1-4 arasında bir puan ile değerlendirilmeleri istendi (1 puan: ifade uygun değil, 2 puan: ifade biraz uygun/ifadenin revizyonu gerekir, 3 puan: ifade oldukça uygun ancak ufak değişiklik gerekir, 4 puan: ifade çok uygun). Her bir uzmanın, ifadeler için verdiği puanlar dikkate alınarak, her maddenin uygunluğunu 3 veya 4 olarak bildiren yanıtların yüzde değeri hesaplandı. Ölçek maddelerinin CVI değeri tüm ölçek maddeleri için %92 olarak bulundu. Kendall's W testi uygulanarak, ölçekteki maddelerin anlaşılırlık, basitlik ve ilişki geçerliliği için 13 uzmanın verdiği yanıtlar analiz edildiğinde ölçek maddeleri ile uzman görüşleri arasında istatistiksel olarak fark olmadığı (Kendall's W= 0,072; p=0,489>0,05) bulundu.

Güvenilirlik Bulguları

İç tutarlılık ve madde analizlerinde madde-toplam ölçek çözümlemesi ve Cronbach alfa güvenilirlik analizleri yapıldı. Ölçeğin madde-toplam puan korelasyon katsayılarının (r) 0,380–0,698 arasında olduğu ve aralarındaki ilişkinin pozitif yönde istatistiksel yönden ileri düzeyde anlamlı olduğu (p<0,001) saptandı (Çizelge 1). Güvenirlik analizleri kapsamında Cronbach Alpha ve test-tekrar test analizi kullanıldı. Cronbach Alpha katsayısı 0,74 olarak belirlendi.

Test-tekrar test (Zamana göre değişmezlik) güvenilirliği sonuçları: Ölçeğin test-tekrar test analizinde veriler toplandıktan 1 ay sonra aynı örnekleme tekrar test yapıldı (n:253). Birinci uygulama ile ikinci uygulama sonuçları arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu ile değerlendirildi.Test-tekrar test sonucunda Pearson Korelasyon değeri 0,98 bulundu.

Faktör Analizi

Vicdan stresi ölçeği'nin yapı geçerliliğini değerlendirmek amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapıldı. Ölçeğin faktör yapısının incelenmesinde Temel Bileşenler Analizi (Principal Components Analysis) ve Equamax Rotasyon yöntemi kullanıldı.

Faktör analizine geçilmeden önce verilerin yeterli olup olmadığını belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer Olkin (KMO) ve Barlett testleri kullanıldı, KMO 0,757 uyum ölçüsü değerinin olduğu belirlendi. Bu değer kritik değer olarak kabul edilen 0,70'in üzerindedir. Aynı veriler için hesaplanan Bartlett Küresellik Testi ise ileri düzeyde anlamlı bulundu (x^2=429,401; df=36; p=0,000). Elde edilen bu bulgular verilerin faktör analizine tabi tutulabileceğini göstermiştir.

Çizelge 1. Madde Korelasyonları (n=253)

Maddeler	Squared Multiple Correlation	Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Madde 1	0,173	0,281	0,741
Madde 2	0,331	0,526	0,700
Madde 3	0,258	0,465	0,711
Madde 4	0,337	0,417	0,721
Madde 5	0,293	0,418	0,719
Madde 6	0,287	0,473	0,710
Madde 7	0,268	0,275	0,740
Madde 8	0,249	0,433	0,717
Madde 9	0,271	0,478	0,709

Açıklayıcı Faktör Analizi

Faktör analizi sonucunda maddelerin iki faktör altında toplandığı görüldü (Çizelge 2). Her faktörün öz değeri (eigenvalue) 1'in üzerindedir. Bu iki faktörün oluşturduğu toplam varyans %48,39'dur. Çalışmada tüm faktörlerin açıkladığı varyanslar sırasıyla %33,16 ve %15,23'dur.

Çizelge 2. Faktör Analizi (n=253)

Maddeler	Faktör I (İç faktörler)	Faktör II (Dış faktörler)
Madde 4: Hiç hastalara hakaret edildiğini ve/veya hastaların yaralandığını görüyor musunuz?	0,764	
Madde 5: Hiç kendinizi, yardıma veya desteğe ihtiyacı olan hastalardan ya da hasta yakınlarından kaçınan bir durumda bulduğunuz oluyor mu?	0,702	
Madde 2: Hiç doğru bulmadığınız bir bakım sağlamak zorunda kalıyor musunuz?	0,680	
Madde 3: İşinizde hiç tutarsız taleplerle uğraşmak zorunda kalıyor musunuz?	0,552	
Madde 6: Özel yaşantınızın, kendinizi işinize istediğiniz gibi adamanıza yetecek enerjinizin olmayacağı kadar emek istediği oluyor mu?	0,544	
Madde 8: Hiç başkalarının işinizden beklentilerini karşılayamadığınızı hissediyor musunuz?	0,530	

Madde 7: Sağlık hizmetindeki işinizin, kendinizi ailenize istediğiniz gibi adamanıza yetecek enerjinizin olmayacağı kadar emek istediği hiç oluyor mu?		0,836
Madde 1: Hastanın ihtiyaç duyduğu bakımı sağlayacak zamanınızın olmamasını ne sıklıkta yaşıyorsunuz?		0,690
Madde 9: Hiç iyi bir bakım sunmaya yönelik beklentilerinizi aşağıya çekiyor musunuz?		0,523

Faktör analizi ile tespit edilen boyutlar yapıya ve teorik bütünlüğe uygun olarak isimlendirildi. Faktör 1, iç faktörler; Faktör 2, dış faktörler olarak isimlendirildi.

Tartışma

Vicdan stresi ölçeği Glasberg ve ark. tarafından 2006 yılında İsveç'de geliştirilmiş ve geçerlik güvenirliği yapılmış ölçme aracıdır.[7] Ölçek ilk geliştirildiği haliyle toplam dokuz sorudan oluşmuş olup ölçek sorularına verilen cevapların dağılımını test etmek ve faktör yapılarını incelemek için tanımlayıcı istatistikler, madde analizi ve temel bileşenler analizi kullanılmıştır.

Çalışmada ölçeğin kapsam değerlendirmesinde; Kendall W uyum katsayısına (Kendall's W=0,072) göre uzmanlar arası ilişki olup, CVI değerinin %92 olduğu belirlenmiştir. CVI değeri %80'den büyük ise madde kapsam geçerliliği açısından yeterlidir.[10] Kendall W testinde ise verilerin ölçüm değerleri arasındaki uyuma bakılmaktadır. W testinde 0 (uyum yok) ve 1 (tam uyum) anlamına gelmektedir. Değerin 1'e yaklaşması gözlemci yada hakemler arasındaki uyumun arttığı ve ortak görüş birliğine vardıklarının göstergesidir.[11,12] Bu sonuçlara göre, çalışmamızda uzmanlar ölçek maddeleri konusunda görüş birliğine varmışlardır.

Ölçeğin yapı geçerliliğinde Temel Bileşenler Analizi (Principal Components Analysis) ve Equamax Rotasyon yöntemleri uygulanmıştır. Faktör analizi ölçülebilen ve görülebilen çok sayıdaki özelliğin arkasında yatan gerçek nedenleri, yani gözlenemeyen ve ölçülemeyen gizli boyutları ortaya çıkarmaya yarayan bir yöntemdir.[13] Saraçlı'ya göre Varimax ve Equamax rotasyon metotlarının istatistiksel verilerinde ciddi bir fark olmamakla birlikte tam bir uyum söz konusudur.[14] Bu çalışmada ölçek iki faktöre ayrılmış olup, Glasberg ve arkadaşlarının geliştirdiği ölçek ile uyumludur.[7] Çalışmada faktör analizi sonuçlarına göre en düşük varyans değeri 0,52 olarak bulunmuş olup, Tabachnick ve Fidell'in önerdiği sınır olan 0,40 üzerindedir.[15]

Ölçeğin güvenirliğini belirlemek için yapılan analizde, Cronbach alfa değeri 0,74 olarak bulundu. Glasberg ve ark. çalışmasında 0,83 olarak[7], Ahlin ve ark.'nın çalışmasında ise 0,86 olarak bulunmuştur.[16] Cronbach alfa katsayısı, ölçekte yer alan maddelerin varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan ağırlıklı standart değişim ortalamasını vermektedir. Her bir madde için saptanan tek bir Cronbach alfa değeri olabileceği gibi, ölçekteki tüm maddelere ait ortalama bir Cronbach alfa değeri de olabilir. Tüm maddeler için elde edilen Cronbach alfa değeri o anketin toplam güvenilirliğini göstermektedir. Genel olarak kabul edilen değer 0,70 ve üzeridir.[17,18] Cronbach alfa katsayısı 1'e yaklaştıkça ölçekte yer alan maddelerin iç tutarlılığının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.[17,19,20] Tavşancıl, güvenirlilik katsayısı düşük olan ölçeklerin her ölçümde benzer sonuç üretemeyeceğini ve güvenilir olmayan bir ölçme aracı olacağını ifade etmiştir.[8] Güvenirlik kat sayısının 0,70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenirliği için genel olarak yeterli görülmektedir.[21] Bu çerçevede incelendiğinde, çalışmamızın sonuçları ölçeğin Türkçe'ye uyarlamasının güvenilir olduğunu göstermektedir.

Geçerlilik ve güvenilirlik analizlerinde en sık kullanılan yöntemlerden birisi de test tekrar test yöntemidir.[21] Çalışmada, ölçeğin test tekrar test puan ortalamaları arasındaki uyumluluk incelendiğinde pozitif yönde, yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur (r=0,98; *p*=0,000). Bu sonuç; ölçeğin zaman karşısında etkilenmediğini, zaman geçse bile hep aynı durumu ölçtüğünü göstermektedir.

Çalışmada, ölçeğin madde-toplam puan korelasyon katsayılarının r=0,275–0,526 arasında değiştiği belirlenmiştir. Literatürde 0,50'den küçük katsayısı olan maddelerin güvenirliğinden kuşku duyulması gerektiği, bazı kaynaklarda ise bu katsayının 0,30'un üzerinde olması gerektiği belirtilmekte, ancak çoğu araştırmacının 0,20'yi sınır değer aldığı ifade edilmektedir.[22,23] Bu çerçevede çalışmamızda, ölçek madde korelasyon katsayıları 0,20'ın üzerinde olduğundan ölçekten herhangi bir madde atılmamıştır.

Vicdan Stresi Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik sonuçları ölçeğin Türkçe formunun, Türkiye'de hemşirelerin vicdan stresini belirlemede kullanılabileceğini göstermektedir. Ölçeğin, sağlık alanında etik ile ilgili çalışmalarda araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmekte ve konu ile ilgili çalışmaların planlanması önerilmektedir.

Açıklamalar

Çalışmamızın özeti daha önce 2. Uluslararası 20. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi'nde (13-17 Kasım 2018) poster bildiri olarak sunulmuştur.

Teşekkür

Çalışmamız sırasında bize destek ve katkı sağlayan tüm sağlık çalışanlarına teşekkürlerimizi sunarız.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar arasında çıkar çatışması tarif eden herhangi bir kişi bulunmamaktadır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma öncesi Glasberg ve arkadaşlarıyla (Sture Eriksson ve Vera Dahlqvist) internet ortamında iletişim kurularak ölçeğin Türkçe'ye uyarlanabilmesi konusunda yazılı onay alındı. Çalışma için ilgili üniversitenin Araştırma Etik Kurulu'ndan etik onay (Etik Kurul Onay Kodu: 2017/370) ve kurum izinleri alındı. Veriler toplanmadan önce hemşirelere çalışma ile ilgili açıklamalar yapıldı, elde edilen verilerin gizli kalacağı konusunda güvence verilerek, yazılı ve sözlü onamları alındı.

Araştırma Desteği

Çalışmayı maddi olarak destekleyen kişi/kuruluş yoktur.

Yazar Katkıları

SDA: Çalışma fikrinin oluşturulması, veri toplanması, kaynak taraması, sonuçların yorumlanması, makale yazımı ve yayınlama süreci; KM: Çalışmanın tasarımı, kaynak taraması, sonuçların yorumlanması, eleştirel inceleme; İÇ: Veri toplanması, kaynak taraması, eleştirel inceleme.

Kaynaklar

1. Ulaş SE, Uzun E, Güçlü B. *Felsefe sözlüğü*. 1. Baskı. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları; 2002.
2. Akın C. Cengiz Aytmatov'un eserlerinde vicdan. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*. 2015;4(4);1561-1567.
3. Dahlqvist V,Eriksson S, Glasberg AL, ve ark. Development of the perceptions of conscience questionnaire. *Nurs Ethics*. 2007;14(2):181–193. doi: 10.1177/0969733007073700.
4. Ahlin J, Ericson-Liedman E, Norberg A, Strandberg G. Revalidation of the Perceptions of Conscience Questionnaire (PCQ) and the Stress of Conscience Questionnaire (SCQ). *Nurs Ethics*. 2012;19(2):220-232. doi: 10.1177/0969733011419241.
5. Aksoy SD, Mert K, Çetin İ. Sağlık bakım hizmetlerinde vicdan algısı. İçinde: Sarıipek DB, Yenihan B, ed. *Uluslararası Sosyal Bilimlerde Yeni Yaklaşımlar ve Eğilimler Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Yayınları; 2018.
6. Glasberg AL, Eriksson S, Dahlqvist V, ve ark. Development and Initial Validation of the Stress of Conscience Questionnaire. *Nurs Ethics*. 2006;13(6):633-648. doi: 10.1177/0969733006069698.
7. Tavşancıl E. *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. 2.baskı. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım; 2005.
8. Polit DF, Back CT. The content validity index: Are you sure you know what's being reported? critique and recommendations. *Res Nurs Health*. 2006;29:489–497. doi: 10.1002/nur.20147.
9. Rutherford-Hemming T. Determining content validity and reporting a content validity ındex for simulation scenarios. *Nurs Educ Perspect*. 2015;36(6):389–393. doi: 10.5480/15-1640.
10. SPSS – Kendall's concordance coefficient W. https://www.spss-tutorials.com/spss-kendalls-concordance-coefficient-w/. 19 Haziran 2019'da erişildi.
11. Karagoz Y. The power and effectiveness of nonparametric techniques. *Electronic Journal of Social Sciences*. 2010;9(33):18-40.
12. Yaşlıoğlu MM. Factor analysis and validity in social sciences: application of exploratory and confirmatory factor analyses. *Istanbul University Journal of the School of Business(IUJSB)*. 2017;46:74-85..
13. Saracli S. An application on comparison the extracting methods in factor analysis. *Journal of Duzce University Institute of Health Sciences*. 2011;1(3):22-26.
14. Tabachnick BG, Fidell LS. *Using multivariate statistics*. 4. Baskı. Boston: Allyn and Bacon; 2000.
15. Ahlin J, Ericson-Lidman E, Norberg A, Strandberg G. A comparison of assessments and relationships of stress of conscience, perceptions of conscience, burnout and social support between healthcare personnel working at two different organizations for care of older people. *Scand J Caring Sci*. 2015;29: 277–287. doi:10.1111/scs.12161.
16. Cronbach LJ. Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*. 1951;16(3):297–334. doi:10.1007/BF02310555.
17. Kilic S. Cronbach's alpha reliability coefficient. *Journal of Mood Disorders (JMOOD)*. 2016;6(1):47. doi:10.5455/jmood.20160307122823.
18. Kula Kartal S, Mor Dirlik E. Geçerlik kavramının tarihsel gelişimi ve güvenirlikte en çok tercih edilen yöntem: Cronbach Alfa Katsayısı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* 2016;16(4):1865-1879.
19. Sijtsma K. On theuse, the misuse, and the very limited usefulness of cronbach's alpha. *Psychometrika*. 2009;74(1):107–120. doi:10.1007/s11336-008-9101-0.
20. Field A. *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics*. 4.Baskı. California: SAGE Publications Ltd; 2013.
21. DeVon HA, Block ME, Moyle-Wright P, ve ark. A Psychometric toolbox for testing validity and reliability. *Journal Of Nursing Scholarship*. 2007;39:155-164. doi: 10.1111/j.1547-5069.2007.00161.x.
22. Büyüköztürk Ş. *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. 3.Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık; 2003.
23. Aksoy SD, Dutucu N, Özdilek R, Bektaş HA, Keçeci A. Gebelik Stresi Değerlendirme Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2019;5(1):11-15. doi:10.30934/kusbed.467716.